

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών
(09. Therīgāthā-aṭṭhakathā)

13. Το βιβλίο των είκοσι (13. Vīsatinipāto)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών

13. Vīsatinipāto

1. Ambapālītherīgāthāvaṇṇanā

252-270. Vīsatinipāte kālākā bhamaravaṇṇasādisātiādikā ambapāliyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī sikkhissa bhagavato sāsane pabbajitvā upasampannā hutvā bhikkhunīsikkhāpadaṃ samādāya viharantī, ekadivasaṃ sambahulāhi bhikkhunīhi saddhiṃ cetiyaṃ vanditvā padakkhiṇaṃ karontī puretaraṃ gacchantiyā khīṇāsavattheriyā khipantiyā sahasā khelapiṇḍaṃ cetiyaṅgaṇe patitaṃ, khīṇāsavattheriyā apassitvā gatāya ayaṃ pacchato gacchantī taṃ khelapiṇḍaṃ disvā “kā nāma gaṇikā imasmim̐ thāne khelapiṇḍaṃ pātesī”ti akkosi. Sā bhikkhunīkāle sīlaṃ rakkhantī gabbhavāsaṃ jigucchitvā opapātikattabhāve cittaṃ ṭhapesi. Tena carimattabhāve vesāliyaṃ rājuyyāne ambarukkhamūle opapātikā hutvā nibbatti. Taṃ disvā uyyānapālo nagaraṃ upanesi. Ambarukkhamūle nibbattatāya sā ambapālīteva voharīyittha. Atha naṃ abhirūpaṃ dassanīyaṃ pāsādikaṃ vilāsakantatādiguṇavisesasamuditāṃ disvā sambahulā rājakumārā attano attano pariggahaṃ kātukāmā aññamaññaṃ kalahaṃ akaṃsu. Tesāṃ kalahavūpasamatthaṃ tassā kammaṣaṇcoditā vohārikā “sabbesaṃ hotū”ti gaṇikāṭṭhāne ṭhapesuṃ. Sā satthari paṭiladdhasaddhā attano uyyāne vihāraṃ katvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa niyyādetvā pacchā attano puttassa vimalakoṇḍaññattherassa santike dhammaṃ sutvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī attano sarīrassa jarājīṇṇabhāvaṃ nissāya saṃvegajātā saṅkhārānaṃ aniccatāṃ vibhāventī -

252. “Kālākā bhamaravaṇṇasādisā, vellitaggā mama muddhajā ahuṃ;
Te jarāya sāṇavākasādisā, saccavādivacanaṃ anaññathā.
253. “Vāsītova surabhī karaṇḍako, pupphapūra mama uttamaṅgajo;
Taṃ jarāyatha salomagandhikaṃ, saccavādivacanaṃ anaññathā.
254. “Kānanaṃva sahitaṃ suropitaṃ, kocchasūcivicitaggasobhitaṃ;
Taṃ jarāya viralaṃ tahiṃ tahiṃ, saccavādivacanaṃ anaññathā.
255. “Kaṇhakhandhakasuvaṇṇamaṇḍitaṃ, sobhate suveṇīhilaṅkataṃ;
Taṃ jarāya khalitaṃ sirāṃ kataṃ, saccavādivacanaṃ anaññathā.
256. “Cittakārasukatāva lekhikā, sobhare su bhamukā pure mama;
Tā jarāya valibhippalambitā, saccavādivacanaṃ anaññathā.
257. “Bhassarā surucirā yathā maṇī, nettahesumabhinīlamāyatā;
Te jarāyabhihatā na sobhare, saccavādivacanaṃ anaññathā.

258. “Saṇhatuṅgasadisī ca nāsikā, sobhate su abhiyobbanam pati;
Sā jarāya upakūlitā viya, saccavādivacanam anaññathā.
259. “Kaṇkaṇamva sukataṃ sunitṭhitaṃ, sobhare su mama kaṇṇapāḷiyo;
Tā jarāya valibhippalambitā, saccavādivacanam anaññathā.
260. “Pattalīmakulavaṇṇasādisā, sobhare su dantā pure mama;
Te jarāya khaṇḍitā cāsītā, saccavādivacanam anaññathā.
261. “Kānanamhi vanasaṇḍacārīnī, kokilāva madhuraṃ nikūjihaṃ;
Taṃ jarāya khalitaṃ tahiṃ tahiṃ, saccavādivacanam anaññathā.
262. “Saṇhakamburiva suppamajjitā, sobhate su gīvā pure mama;
Sā jarāya bhaggā vināmitā, saccavādivacanam anaññathā.
263. “Vaṭṭapalighasadisopamā ubho, sobhare su bāhā pure mama;
Tā jarāya yathā pāṭalibbalitā, saccavādivacanam anaññathā.
264. “Saṇhamuddikasuvaṇṇamaṇḍitā, sobhare su hatthā pure mama;
Te jarāya yathā mūlamūlikā, saccavādivacanam anaññathā.
265. “Pīnavaṭṭasahibhuggatā ubho, sobhare su thanakā pure mama;
Thevikīva lambanti nodakā, saccavādivacanam anaññathā.
266. “Kañcanassa phalakaṃva sammatṭhaṃ, sobhate su kāyo pure mama;
So valīhi sukhumāhi otato, saccavādivacanam anaññathā.
267. “Nāgabhogasadisopamā ubho, sobhare su ūrū pure mama;
Te jarāya yathā veḷunāḷiyo, saccavādivacanam anaññathā.
268. “Saṇhanūpurasuvaṇṇamaṇḍitā, sobhare su jaṅghā pure mama;
Tā jarāya tiladaṇḍakāriva, saccavādivacanam anaññathā.
269. “Tūlapuṇṇasadisopamā ubho, sobhare su pādā pure mama;
Te jarāya phuṭitā valīmatā, saccavādivacanam anaññathā.
270. “Ediso ahu ayam samussayo, jajjaro bahudukhānamālayo;
Sopalepapatito jarāgharo, saccavādivacanam anaññathā”ti. -

Imā gāthāyo abhāsi.

Tattha kāḷakāti kāḷakavaṇṇā. Bhamaravaṇṇasādisāti kāḷakā hontāpi
bhamarasadisavaṇṇā, siniddhanīlāti attho. Vellitaggaṭi kuñcitaggā, mūlato paṭṭhāya
yāva aggā kuñcitā vellitāti attho. Muddhajāti kesā. Jarāyāti jarāhetu jarāya
upahatasobhā. Sāṇavākasādisāti sāṇasadisā vākasadisā ca, sāṇavākasadisā ceva
makacivākasadisā cātipi attho. Saccavādivacanam anaññathāti saccavādino
avitathavādino sammāsambuddhassa “sabbaṃ rūpaṃ aniccaṃ
jarābhūta”ntiādivacanam anaññathā yathābhūtameva, na tattha vitathaṃ atthīti.

Vāsitova surabhī karaṇḍakoti pupphagandhavāsacūṇṇādīhi vāsito vāsaṃ gāhāpito pasādhanasamuggo viya sugandhi. Pupphapūra mama uttamaṅgajoti campakasumanamallikādīhi pupphehi pūrito pubbe mama kesakalāpo nimmaloti attho. Tanti uttamaṅgajaṃ. Atha pacchā etarahi salomagandhikaṃ pākaticalomagandhameva jātaṃ. Atha vā salomagandhikanti meṇḍakalomehi samānagandhaṃ. “Eḷakalomagandha”ntipi vadanti.

Kānanamva sahitaṃ suropitanti suṭṭhu ropitaṃ sahitaṃ ghanasannivesaṃ uddhameva uṭṭhitaṃ ujukadīghasākhaṃ upavanaṃ viya. Kocchasūcivicitaggasobhitanti pubbe kocchena suvaṇṇasūciyā ca kesajaṭāvijaṭanena vicitaggaṃ hutvā sobhitaṃ, ghanabhāvena vā kocchasadisaṃ hutvā paṇadantasūcihi vicitaggaṭāya sobhitaṃ. Tanti uttamaṅgajaṃ. Viralaṃ tahiṃ tahinti tattha tattha viralaṃ vilūnakesaṃ.

Kaṇhakhandhakasuvaṇṇamaṇḍitanti suvaṇṇavajirādīhi vibhūsitāṃ kaṇhakesapuñjakaṃ. Ye pana “saṇhakaṇḍakasuvaṇṇamaṇḍita”nti paṭhanti, tesāṃ saṇhāhi suvaṇṇasūcihi jaṭāvijaṭanena maṇḍitanti attho. Sobhate suveṇīhilaṅkatanti sundarehi rājarukkhamālā sadisehi kesaveṇīhi alaṅkataṃ hutvā pubbe virājate. Taṃ jarāya khalitaṃ sirāṃ katanti taṃ tathā sobhitaṃ sirāṃ idāni jarāya khalitaṃ khaṇḍitākhaṇḍitaṃ vilūnakesaṃ kataṃ.

Cittakārasukatāva lekhikāti cittakārena sippinā nīlāya vaṇṇadhātuyā suṭṭhu katā lekhā viya sobhate. Su bhamukā pure mamāti sundarā bhamukā pubbe mama sobhanaṃ gatā. Valibhippalambitāti nalāṭante uppannāhi valīhi palambantā ṭhitā.

Bhassarāti bhāsurā. Surucirāti suṭṭhu rucirā. Yathā maṇīti maṇimuddikā viya. Nettahesunti sunettā ahesuṃ. Abhinīlamāyatāti abhinīlā hutvā āyatā. Teti nettā. Jarāyabhihatāti jarāya abhihatā.

Saṇhatuṅgasadisī cāti saṇhā tuṅgā sesamukhāvayavānaṃ anurūpā ca. Sobhateti vaṭṭetvā ṭhapitaharītālavaṭṭi viya mama nāsikā sobhate. Su abhiyobbanam patīti sundare abhinavayobbanakāle sā nāsikā idāni jarāya nivāritasobhatāya pariseditā viya varattā viya ca jātā.

Kaṅkaṇamva sukataṃ suniṭṭhitanti suparikammakataṃ suvaṇṇakaṅkaṇam viya vaṭṭulabhāvaṃ sandhāya vadati. Sobhareti sobhante. “Sobhante”ti vā pāṭho. Suiṭi nipātamattaṃ. Kaṇṇapālīyoti kaṇṇagandhā. Valibhippalambitāti tahiṃ tahiṃ uppannavalīhi valitā hutvā vaṭṭaniyā paṇāmitavattakhandhā viya bhassantā olambanti.

Pattalīmakulavaṇṇasādisāti kadalimakulasadisavaṇṇasaṇṭhānā. Khaṇḍitāti bhedanapatanehi khaṇḍitā khaṇḍabhāvaṃ gatā. Asitāti vaṇṇabhedena asitabhāvaṃ gatā.

Kānanamhi vanasaṇḍacārīnī, kokilāva madhuraṃ nikūjihanti vanasaṇḍe gocaracaraṇena vanasaṇḍacārīnī kānane anusamgītanivāsīnī kokilā viya madhurālāpaṃ nikūjikaṃ. Tanti nikūjitaṃ ālāpaṃ. Khalitaṃ tahiṃ tahinti khaṇḍadantādibhāvena tattha tattha pakkhalitaṃ jātaṃ.

Saṇhakamburiva supparamajjitāti suṭṭhu paramajjitā saṇhā suvaṇṇasaṅkhā viya. Bhaggā vināmitāti maṃsaparikkhayena vibhūtasirājālatāya bhaggā hutvā vinatā.

Vaṭṭapalighasadisopamāti vaṭṭena palighadaṇḍena samasamā. Tāti tā ubhopi bāhāyo.
Yathā pāṭalibbalitāti jajjarabhāvena palitapāṭalisākhāsadisā.

Saṇhamuddikasuvaṇṇamaṇḍitāti suvaṇṇamayāhi maṭṭhabhāsuraḥhi muddikāhi
vibhūsitā. Yathā mūlamūlikāti mūlakakaṇḍasadisā.

Pīnavaṭṭasahituggatāti pīnā vaṭṭā aññamaññaṃ sahitāva hutvā uggatā uddhamukhā.
Sobhate su thanakā pure mamāti mama ubhopi thanā yathāvuttarūpā hutvā
suvaṇṇakalasiyo viya sobhiṃsu. Puthutte hi idaṃ ekavacanaṃ, atītatthe ca
vattamānavacanaṃ. Thevikīva lambanti nodakāti te ubhopi me thanā nodakā
galitajalā veṇudaṇḍake ṭhapitaudakabhasmā viya lambanti.

Kañcanaphalakaṃva sammaṭṭhanti jātihinṅgulakena makkhitvā
ciraparimajjitasovaṇṇaphalakaṃ viya sobhate. So valīhi sukhumāhi otatoti so mama
kāyo idāni sukhumāhi valīhi tahiṃ tahiṃ vitato valittacataṃ āpanno.

Nāgabhogasadisopamāti hatthināgassa hatthena samasamā. Hattho hi idha bhuñjati
etenāti bhogoti vutto. Teti ūruyo. Yathā veḷunāḷiyoti idāni veḷupabbasadisā ahesuṃ.

Saṇhanūpurasuvaṇṇamaṇḍitāti siniddhamaṭṭhehi suvaṇṇanūpurehi vibhūsitā.
Jaṅghāti aṭṭhijaṅghāyo. Tāti tā jaṅghāyo. Tiladaṇḍakārīvāti appamaṃsalohitattā
kisabhāvena lūnāvasiṭṭhavisukkhatiladaṇḍakā viya ahesuṃ. Ra-kāro padasandhikaro.

Tūlapuṇṇasadisopamāti mudusiniddhabhāvena
simbalitūlapuṇṇapaliguṇṭhitaupāhanasadisā. Te mama pādā idāni phuṭitā phalitā,
valīmatā valimanto jātā.

Edisoti evarūpo. Ahu ahosi yathāvuttappakāro. Ayaṃ samussayoti ayaṃ mama kāyo.
Jajjaroti sithilābandho. Bahudukkhānamālayoti jarādihetukānaṃ bahūnaṃ dukkhānaṃ
ālayabhūto. Sopalepapatitoti so ayaṃ samussayo apalepapatito
abhisāṅkhārāleparikkhayena patito pātābhimukhoti attho. Sopi alepapatitoti vā
padavibhāgo, so evattho. Jarāgharoti jiṇṇagharasado. Jarāya vā gharabhūto ahosi.
Tasmā saccavādino dhammānaṃ yathābhūtaṃ sabhāvaṃ sammadeva ñatvā
kathanato avitathavādino sammāsambuddhassa mama satthuvacanaṃ anaññathā.

Evaṃ ayaṃ therī attano attabhāve aniccatāya sallakkhaṇamukhena sabbesupi
tebhūmakadhammesu aniccataṃ upadhāretvā tadanusārena tattha
dukkhalakkhaṇaṃ anattalakkhaṇaṃ āropetvā vipassanaṃ ussukkāpentī
maggapaṭipāṭiyā arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Yo raṃsiphusitāveḷo, phusso nāma mahāmuni;
Tassāhaṃ bhaginī āsiṃ, ajāyiṃ khattiye kule.

“Tassa dhammaṃ suṇitvāhaṃ, vippasannena cetasā;
Mahādānaṃ daditvāna, patthayiṃ rūpasampadaṃ.

“Ekatiṃse ito kappe, sikhī lokaggaṇāyako;
Uppanno lokapajjoto, tilokasaraṇo jino.

“Tadāruṇapure ramme, brahmaññaṅkulasambhavā;
Vimuttacittaṃ kupitā, bhikkhuniṃ abhisāpayiṃ.

“Vesikāva anācārā, jinasāsanadūsikā;

Evaṃ akkosayitvāna, tena pāpena kammunā.

“Dāruṇaṃ nirayaṃ gantvā, mahādukkhasamappitā;
Tato cutā manussesu, upapannā tapassinī.

“Dasajāṭisahassāni, gaṇikattamakārayiṃ;
Tamhā pāpā na muccissaṃ, bhutvā duṭṭhaviṣaṃ yathā.

“Brahmacariyamasevissaṃ, kassape jinasāsane;
Tena kammavipākena, ajāyiṃ tidase pure.

“Pacchime bhava sampatte, ahosiṃ opapātikā;
Ambasākhantare jātā, ambapālīti tenaṃ.

“Parivutā pāṇakoṭṭhi, pabbajiṃ jinasāsane;
Pattāhaṃ acalaṃ ṭhānaṃ, dhītā buddhassa orasā.

“Iddhīsu ca vasī homi, sotadhātuvisuddhiyā;
Cetopariyaññassa, vasī homi mahāmuni.

“Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ;
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

“Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca;
Ñāṇaṃ me vimalaṃ suddhaṃ, buddhaseṭṭhassa vāhasā.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

“Svāgataṃ vata me āsi, buddhaseṭṭhassa santike;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime;
Chaḷabhiññā sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena tā eva gāthā paccudāhāsīti.

Ambapālītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Rohinītherīgāthāvaṇṇanā

271-291. Samaṇāti bhoti supītiādikā rohiniyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī ito ekanavutikappe vipassissa bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā, ekadivasaṃ bandhumatīnagare bhagavantaṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pattaṃ gahetvā pūvassa pūretvā bhagavato datvā pītisomanassajātā pañcapatitṭhitena vandi. Sā tena puññakammena devamanussesu saṃsarantī anukkamena upacitavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ buddhuppāde vesāliyaṃ mahāvibhavassa brāhmaṇassa gehe nibbattitvā rohinīti laddhanāmā viññutaṃ patvā, satthari vesāliyaṃ viharante vihāraṃ gantvā dhammaṃ sutvā sotāpannā hutvā

mātāpitūnaṃ dhammaṃ desetvā sāsane pasādaṃ uppādetvā te anujānāpetvā
sayāṃ pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī na cirasseva saha paṭisambhidāhi
arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ -

“Nagare bandhumatiyā, vipassissa mahesino;
Piṇḍāya vicarantassa, pūvedāsimaṃ tadā.

“Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca;
Tattha cittaṃ pasādetvā, tāvatimsamagacchamaṃ.

“Chattiṃsadevarājūnaṃ, mahesittamakārayiṃ;
Paññāsacakkavattīnaṃ, mahesittamakārayiṃ.

“Manasā patthitā nāma, sabbā mayhaṃ samijjhatha;
Sampattiṃ anubhotvāna, devesu manujesu ca.

“Pacchime bhavasampatte, jāto vippakule ahaṃ;
Rohinī nāma nāmena, ñātakehi piyāyitā.

“Bhikkhūnaṃ santikaṃ gantvā, dhammaṃ sutvā yathātathaṃ;
Saṃviggamānasā hutvā, pabbajiṃ anagāriyaṃ.

“Yoniso padahantīnaṃ, arahattamapāpuṇiṃ;
Ekanavutito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā;
Duggatiṃ nābhijānāmi, pūvadānassidaṃ phalaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pubbe sotāpannakāle pitarā
attanā ca vacanapaṭivacanavasena vuttagāthā udānavasena bhāsanti -

271. “Samaṇāti bhoti supi, samaṇāti pabujjhasi;
Samaṇāneva kittesi, samaṇī nūna bhavissasi.
272. “Vipulaṃ annaṅca pānaṅca, samaṇānaṃ paveccasi;
Rohinī dāni pucchāmi, kena te samaṇā piyā.
273. “Akammakāmā alasā, paradattūpajīvino;
Āsaṃsukā sādukāmā, kena te samaṇā piyā.
274. “Cirassaṃ vata maṃ tāta, samaṇānaṃ paripucchasi;
Tesaṃ te kittayissāmi, paññāsīlaparakkamaṃ.
275. “Kammakāmā analasā, kammasetṭhassa kārakā;
Rāgaṃ dosaṃ pajahanti, tena me samaṇā piyā.
276. “Tīṇi pāpassa mūlāni, dhunanti sucikārino;
Sabbhaṃ pāpaṃ pahīnesaṃ, tena me samaṇā piyā.
277. “Kāyakammaṃ suci nesaṃ, vacīkammaṅca tādisaṃ;
Manokammaṃ suci nesaṃ, tena me samaṇā piyā.

278. “Vimalā saṅkhamuttāva, suddhā santarabāhirā;
Puṇṇā sukkāna dhammānaṃ, tena me samaṇā piyā.
279. “Bahussutā dhammadharā, ariyā dhammajīvino;
Atthaṃ dhammañca desenti, tena me samaṇā piyā.
280. “Bahussutā dhammadharā, ariyā dhammajīvino;
Ekaggacittā satimanto, tena me samaṇā piyā.
281. “Dūraṅgamā satimanto, mantabhāṇī anuddhatā;
Dukkassantaṃ pajānanti, tena me samaṇā piyā.
282. “Yasmā gāmā pakkamanti, na vilokenti kiñcanaṃ;
Anapekkhāva gacchanti, tena me samaṇā piyā.
283. “Na te saṃ koṭṭhe openti, na kumbhiṃ na khaḷopiyaṃ;
Pariniṭṭhitamesānā, tena me samaṇā piyā.
284. “Na te hiraññaṃ gaṇhanti, na suvaṇṇaṃ na rūpiyaṃ;
Paccuppanna yāpenti, tena me samaṇā piyā.
285. “Nānākulā pabbajitā, nānājanapadehi ca;
Aññaṃaṇṇaṃ pihayanti, tena me samaṇā piyā.
286. “Atthāya vata no bhoti, kule jātāsi rohinī;
Saddhā buddhe ca dhamme ca, saṅghe ca tibbagāravā.
287. “Tuvañhettaṃ pajānāsi, puññaṃakhettaṃ anuttaraṃ;
Amhampi ete samaṇā, paṭiggaṇhanti dakkhiṇaṃ.
288. “Patiṭṭhito hettha yañña, vipulo no bhavissati;
Sace bhāyasi dukkhassa, sace te dukkhamappiyaṃ.
289. “Upehi saraṇaṃ buddhaṃ, dhammaṃ saṅghaṇca tādinaṃ;
Samādiyāhi sīlāni, taṃ te atthāya hehiti.
290. “Upemi saraṇaṃ buddhaṃ, dhammaṃ saṅghaṇca tādinaṃ;
Samādiyāmi sīlāni, taṃ me atthāya hehiti.
291. “Brahmabandhu pure āsiṃ, so idānimhi brāhmaṇo;
Tevijjo sottiyo camhi, vedagū camhi nhātako”ti. -

Imā gāthā paccudāhāsi.

Tattha ādito tisso gāthā attano dhītu bhikkhūsu sammutiṃ anicchantena vuttā. Tattha samaṇāti bhoti supīti bhoti tvaṃ supanakālepi “samaṇā samaṇā”ti kittentī samaṇapaṭibaddhaṃyeva kathaṃ kathentī supasi. Samaṇāti pabujjhasīti supanato uṭṭhahantīpi “samaṇā”iccevaṃ vatvā pabujjhasi niddāya vuṭṭhāsi. Samaṇāneva kittesīti sabbakālampi samaṇe eva samaṇānameva vā guṇe kittesi abhitthavasi.

Samaṇī nūna bhavissasīti gihirūpena t̥hitāpi cittena samaṇī eva maññe bhavissasi. Atha vā samaṇī nūna bhavissasīti idāni gihirūpena t̥hitāpi na cireneva samaṇī eva maññe bhavissasi samaṇesu eva ninnapoṇabhāvato.

Pavecchasīti desi. Rohinī dāni pucchāmīti, amma rohini, taṃ ahaṃ idāni pucchāmīti brāhmaṇo attano dhītaraṃ pucchanto āha. Kena te samaṇā piyāti, amma rohini, tvaṃ sayantīpi pabujjhantīpi aññadāpi samaṇānameva guṇe kittayasi, kena nāma kāraṇena tuyhaṃ samaṇā piyāyitabbā jātāti attho.

Idāni brāhmaṇo samaṇesu dosaṃ dhītu ācikkhanto “akammakāmā”ti gāthamāha. Tattha akammakāmāti na kammakāmā, attano paresaṇca atthāvahaṃ kiñci kammaṃ na kātukāmā. Alasāti kusītā. Paradattūpajivinoti parehi dinneneva upajīvanasīlā. Āsaṃsukāti tato eva ghāsacchādanādīnaṃ āsīsanakā. Sādukāmāti sāduṃ madhurameva āhāraṃ icchanakā. Sabbametaṃ brāhmaṇo samaṇānaṃ guṇe ajānanto attanāva parikappitaṃ dosamāha.

Taṃ sutvā rohinī “laddho dāni me okāso ayyānaṃ guṇe kathetu”nti tuṭṭhamānasā bhikkhūnaṃ guṇe kittetukāmā paṭhamāṃ tāva tesāṃ kittane somanassaṃ pavedentī “cīrassaṃ vata maṃ, tātā”ti gāthamāha. Tattha cīrassaṃ vatāti cirena vata. Tātāti pitaraṃ ālapati. Samaṇānanti samaṇe samaṇānaṃ vā mayhaṃ piyāyitabbāṃ paripucchasi. Tesanti samaṇānaṃ. Paññāsīlaparakkamanti paññaṇca sīlaṇca ussāhaṇca.

Kittayissāmīti kathayissāmi. Paṭijānetvā te kittentī “akammakāmā alasā”ti tena vuttaṃ dosaṃ tāva nibbeṭhetvā tappaṭipakkhabhūtaṃ guṇaṃ dassetuṃ “kammakāmā”tiādimāha. Tattha kammakāmāti vattapaṭivattādibhedaṃ kammaṃ samaṇakiccaṃ paripūraṇavasena kāmenti icchantīti kammakāmā. Tattha yuttappayuttā hutvā uttāya samuttāya vāyamanato na alasāti analasā. Taṃ pana kammaṃ seṭṭhaṃ uttamaṃ nibbānāvahameva karontīti kammasettḥassa kārakā. Karontā pana taṃ paṭipattiyā anavajjabhāvato rāgaṃ dosaṃ pajahanti, yathā rāgadosā pahīyanti, evaṃ samaṇā kammaṃ karonti. Tena me samaṇā piyāti tena yathāvuttena sammāpaṭipajjanena mayhaṃ samaṇā piyāyitabbāti attho.

Tīṇi pāpassa mūlānīti lobhadosamohasaṅkhātāni akusalassa tīṇi mūlāni. Dhunantīti nigghātenti, pajahantīti attho. Sucikārinoti anavajjakammakārino. Sabbāṃ pāpaṃ pahīnesanti aggamaṃaggādhigamena esaṃ sabbampi pāpaṃ pahīnaṃ.

Evaṃ “samaṇā sucikārino”ti saṅkhepato vuttamatthaṃ vibhajitvā dassetuṃ “kāyakamma”nti gāthamāha. Taṃ suviññeyyameva.

Vimalā saṅkhamuttāvāti sudhotasaṅkhā viya muttā viya ca vigatamalā rāgādimalarahitā. Suddhā santarabāhirāti santaraṇca bāhiraṇca santarabāhiraṃ. Tato santarabāhirato suddhā, suddhāsayapayogāti attho. Puṇṇā sukkāna dhammānanti ekantasukkehi anavajjadhammehi paripuṇṇā, asekhehi sīlakkhandhādīhi samannāgatāti attho.

Suttageyyādibahuṃ suttaṃ etesaṃ, sutena vā uppannāti bahussutā, pariyattibāhusaccena paṭivedhabāhusaccena ca samannāgatāti attho. Tameva duvidhampi dhammaṃ dhārentīti dhammadharā. Sattānaṃ ācārasamācārasikkhāpadena arīyantīti ariyā. Dhammena ñāyena jīvantīti dhammajīvino. Atthaṃ dhammaṇca desentīti bhāsitatthaṇca desanādhammaṇca kathenti pakāsenti. Atha vā atthato anapetaṃ dhammato anapetaṇca desenti

ācikkhanti.

Ekaggacittāti samāhitacittā. Satimantoti upaṭṭhitasatino.

Dūraṅgamāti araṇṇagatā, manussūpacāraṃ muñcitvā dūraṃ gacchantā, iddhānubhāvena vā yathārucitaṃ dūraṃ ṭhānaṃ gacchantīti dūraṅgamā. Mantā vuccati paññā, tāya bhaṇanasīlatāya mantabhāṇī. Na uddhatāti anuddhatā, uddhaccarahitā vūpasantacittā. Dukkassantaṃ pajānantīti vaṭṭadukkhassa pariyantabhūtaṃ nibbānaṃ paṭivijjhanti.

Na vilokenti kiñcananti yato gāmato pakkamanti, tasmīṃ gāme kañci sattaṃ vā saṅkhāraṃ vā apekkhāvasena na olokenti, atha kho pana anapekkhāva gacchanti pakkamanti.

Na te saṃ koṭṭhe opentīti te samaṇā saṃ attano santakaṃ sāpateyyaṃ koṭṭhe na openti na paṭisāmetvā ṭhapenti tādisassa pariggahassa abhāvato. Kumbhinti kumbhiyaṃ. Khaḷopiyanti pacchiyaṃ. Pariniṭṭhitamesānāti parakulesu paresaṃ atthāya siddhameva ghāsaṃ pariyesantā.

Hiraṇṇanti kahāpaṇaṃ. Rūpiyanti rajataṃ. Paccuppanna yāpentīti atītaṃ ananusocantā anāgatañca apaccāsīsaṃ paccuppanna yāpentī attabhāvaṃ pavattenti.

Aññaṃaṇṇaṃ pihayantīti aññaṃaṇṇasmiṃ mettiṃ karonti. “Pihāyanti”pi pāṭho, so eva attho.

Evaṃ so brāhmaṇo dhītuyā santike bhikkhūnaṃ guṇe sutvā pasannamānaso dhītaraṃ pasaṃsanto “atthāya vatā”tiādimāha.

Amhampīti amhākampi. Dakkhiṇanti deyyadhammaṃ.

Etthāti etesu samaṇesu. Yaṇṇoti dānadhammo. Vipuloti vipulaphalo. Sesam vuttanayameva.

Evaṃ brāhmaṇo saraṇesu sīlesu ca paṭiṭṭhito aparabhāge sañjātasamvego pabbajitvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā arahatte paṭiṭṭhāya attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānento “brahmabandhū”ti gāthamāha. Tassattho heṭṭhā vuttoyeva.

Rohinītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Cāpātherīgāthāvaṇṇanā

292-312. Laṭṭhihattho pure āsītiādikā cāpāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī, anukkamena upacitakusalamūlā sambhatavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ buddhuppāde vaṅgahārajanapade aññatarasmiṃ migaluddakagāme jeṭṭhakamigaluddakassa dhītā hutvā nibbatti, cāpātissā nāmaṃ ahosi. Tena ca samayena upako ājīvako bodhimaṇḍato dhammacakkaṃ pavattetuṃ bārāṇasiṃ uddissa gacchantena satthārā samāgato “vippasannāni kho te, āvuso, indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kaṃsi tvaṃ, āvuso, uddissa pabbajito, ko vā te satthā, kassa vā tvaṃ dhammaṃ rocesī”ti pucchitvā -

“Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi, sabbesu dhammesu anūpalitto;
Sabbañjaho taṇhākkhaye vimutto, sayaṃ abhiññāya kamuddiseyyaṃ.

“Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati;
Sadevakasmiṃ lokasmiṃ, natthi me paṭipuggalo.

“Ahañhi arahā loke, ahaṃ satthā anuttaro;
Ekomhi sammāsambuddho, sītibhūtomhi nibbuto.

“Dhammacakkaṃ pavattetuṃ, gacchāmi kāsinaṃ puraṃ;
Andhībhūtasmiṃ lokasmiṃ, āhañchaṃ amatadundubhi”nti. -

Satthārā attano sabbaññubuddhabhāve dhammacakkapavattane ca pavedite pasannacitto so “hupeyyapāvuso, arahasi anantajino”ti vatvā ummaggaṃ gahetvā pakkanto vaṅgahārajanapadaṃ agamāsi. So tattha ekaṃ migaluddakagāmaṃ upanissāya vāsaṃ kappesi. Taṃ tattha jeṭṭhakamigaluddako upaṭṭhāsi. So ekadivasam dūraṃ migavaṃ gacchanto “mayhaṃ arahante mā pamajjī”ti attano dhītaraṃ cāpaṃ āṇāpetvā agamāsi saddhiṃ puttabhātukehi. Sā cassa dhītā abhirūpā hoti dassanīyā.

Atha kho upako ājīvako bhikkhācāraṇāyaṃ migaluddakassa gharaṃ gato parivisitūṃ upagataṃ cāpaṃ disvā rāgena abhibhūto bhuñjitumpi asakkonto bhājanena bhattaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā bhattaṃ ekamante nikkhipitvā “sace cāpaṃ labhissāmi, jīvāmi, no ce, marissāmi”ti nirāhāro nipajji. Sattame divase migaluddako āgantvā dhītaraṃ pucchi - “kiṃ mayhaṃ arahante na pamajjī”ti? Sā “ekadivasameva āgantvā puna nāgatapubbo”ti āha. Migaluddako ca tāvadevassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā “kiṃ, bhante, aphāsuka”nti pāde parimajjanto pucchi. Upako nitthunanto parivattatiyeva. So “vadatha, bhante, yaṃ mayā sakkā kātuṃ, sabbaṃ taṃ karissāmi”ti āha. Upako ekena pariyāyena attano ajjhāsayam ārocesi. “Itaro jānāsi pana, bhante, kiñci sippa”nti. “Na jānāmi”ti. “Na, bhante, kiñci sippaṃ ajānantena sakkā gharaṃ āvasitu”nti. So āha - “nāhaṃ kiñci sippaṃ jānāmi, apica tumhākaṃ maṃsaḥārako bhavissāmi, maṃsañca vikkīṇissāmi”ti. Māgaviko “amhākampi etadeva ruccatī”ti uttarasāṭakaṃ datvā attano sahāyakassa gehe katipāhaṃ vasāpetvā tādise divase gharaṃ ānetvā dhītaraṃ adāsi.

Atha kāle gacchante tesam saṃvāsamanvāya putto nibbatti, subhaddotissa nāmaṃ akaṃsu. Cāpā tassa rodanakāle “upakassa putta, ājīvakassa putta, maṃsaḥārakassa putta, mā rodī mā rodī”tiādīnā puttatosanagītena upakaṃ uppaṇḍesi. So “mā tvaṃ cāpe maṃ ‘anātho’ti maññi, atthi me sahāyo anantajino nāma, tassāhaṃ santikaṃ gamissāmi”ti āha. Cāpā “evamayaṃ aṭṭiyatī”ti ṇatvā punappunaṃ tathā kathesiyeva. So ekadivasam tāya tathā vutto kujjhitvā gantumāraddho. Tāya taṃ taṃ vatvā anuñiyamānopi saññattim anāgacchanto pacchimadisābhimukho pakkāmi.

Bhagavā ca tena samayena sāvatthiyaṃ jetavane viharanto bhikkhūnaṃ ācikkhi - “yo, bhikkhave, ajja ‘kuhiṃ anantajino’ti idhāgantvā pucchati, taṃ mama santikaṃ pesethā”ti. Upakopi “kuhiṃ anantajino vasatī”ti tattha tattha pucchanto anupubbena sāvatthim gantvā vihāraṃ pavisitvā vihāramajjhe ṭhatvā “kuhiṃ anantajino”ti pucchi. Taṃ bhikkhū bhagavato santikaṃ nayiṃsu. So bhagavantaṃ disvā “jānātha maṃ bhagavā”ti āha. “Āma, jānāmi, kuhiṃ pana tvaṃ ettakaṃ kālaṃ vasī”ti? “Vaṅgahārajanapade, bhante”ti. “Upaka, idāni mahallako jāto pabbajitūṃ sakkhissasī”ti? “Pabbajissāmi, bhante”ti. Satthā aññataraṃ bhikkhuṃ āṇāpesi - “ehi tvaṃ, bhikkhu, imaṃ pabbājehī”ti. So taṃ pabbājesi. So pabbajito satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā bhāvanaṃ anuyuñjanto na cirasseva anāgāmiphale

patiṭṭhāya kālaṃ katvā aviheṣu nibbatto, nibbattakkhaṇeṣeva arahattaṃ pāpuṇi.
Aviheṣu nibbattamattā satta janā arahattaṃ pattā, tesam ayaṃ aññataro.
Vuttañhetam -

“Avihaṃ upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo;
Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattikaṃ.

“Upakopalagaṇḍo ca, pakkusāti ca te tayo;
Bhaddiyo khaṇḍadevo ca, bāhuraggi ca siṅgiyo;
Te hitvā mānuṣaṃ dehaṃ, dibbayogaṃ upaccagu”nti.

Upake pana pakkante nibbindahadayā cāpā dāraṃ ayyakassa niyyādetvā pubbe
upakena gataṃ maggaṃ gacchantī sāvattiṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajitvā
vipassanāya kammaṃ karontī maggapaṭipāṭiyā arahatte patiṭṭhitā, attano paṭipattiṃ
paccavekkhitvā pubbe upakena attanā ca kathitaḡāthāyo udānavasena ekajjhaṃ
katvā -

292. “Laṭṭhihattho pure āsi, so dāni migaluddako;
Āsāya palipā ghorā, nāsakkhi pārametave.
293. “Sumattaṃ maṃ maññaṃ mānā, cāpi puttamatosayi;
Cāpāya bandhanaṃ chetvā, pabbajissaṃ punopahaṃ.
294. “Mā me kujjhi mahāvīra, mā me kujjhi mahāmuni;
Na hi kodhaparetassa, suddhi atthi kuto tapo.
295. “Pakkamissaṇca nālāto, kodha nālāya vacchati;
Bandhantī itthirūpena, samaṇe dhammajīvino.
296. “Ehi kāḷa nivattassu, bhuñja kāme yathā pure;
Ahaṇca te vasīkatā, ye ca me santi ñātakā.
297. “Etto cāpe catubbhāgaṃ, yathā bhāsasi tvaṇca me;
Tayi rattassa posassa, ulāraṃ vata taṃ siyā.
298. “Kāḷaṅginimva takkāriṃ, pupphitaṃ girimuddhani;
Phullaṃ dālimalaṭṭhiṃva, antodīpeva pāṭaliṃ.
299. “Haricandalittāṅgiṃ, kāsikuttamadhāriṇiṃ;
Taṃ maṃ rūpavatiṃ santiṃ, kassa ohāyaṃ gacchasi.
300. “Sākuntikova sakuṇiṃ, yathā bandhitumicchati;
Āharimena rūpena, na maṃ tvaṃ bādhayissasi.
301. “Imaṇca me puttaphalaṃ, kāḷa uppāditaṃ tayā;
Taṃ maṃ puttavatiṃ santiṃ, kassa ohāya gacchasi.
302. “Jahanti putte sappañña, tato ñātī tato dhanam;
Pabbajanti mahāvīrā, nāgo chetvāva bandhanaṃ.
303. “Idāni te imaṃ puttaṃ, daṇḍena churikāya vā;

Bhūmiyaṃ vā nisumbhissaṃ, puttasaṅgā na gacchasi.

304. “Sace puttaṃ siṅgālānaṃ, kukkurānaṃ padāhisi;
Na maṃ puttakatte jammi, punarāvattayissasi.
305. “Handa kho dāni bhaddante, kuhiṃ kāḷa gamissasi;
Katamaṃ gāmanigamaṃ, nagaraṃ rājadhāniyo.
306. “Ahumha pubbe gaṇino, assamaṇā samaṇamānino;
Gāmena gāmaṃ vicarimha, nagare rājadhāniyo.
307. “Eso hi bhagavā buddho, nadiṃ nerañjaraṃ pati;
Sabbadukkhappahānāya, dhammaṃ deseti pāṇinaṃ;
Tassāhaṃ santikaṃ gacchaṃ, so me satthā bhavissati.
308. “Vandanaṃ dāni me vajjāsi, lokanāthaṃ anuttaraṃ;
Padakkhiṇaṃ katvāna, ādiseyyāsi dakkhiṇaṃ.
309. “Etaṃ kho labbhamamhehi, yathā bhāsasi tvaṇca me;
Vandanaṃ dāni te vajjaṃ, lokanāthaṃ anuttaraṃ;
Padakkhiṇaṃ katvāna, ādisissāmi dakkhiṇaṃ.
310. “Tato ca kāḷo pakkāmi, nadiṃ nerañjaraṃ pati;
So addasāsi sambuddhaṃ, desentaṃ amataṃ padaṃ.
311. “Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ;
Ariyaṃ caṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāminaṃ.
312. “Tassa pādāni vanditvā, katvāna naṃ padakkhiṇaṃ;
Cāpāya ādisitvāna, pabbajiṃ anagāriyaṃ;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsana”nti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha laṭṭhihatthoti daṇḍahattho. Pureti pubbe paribbājakakāle
caṇḍaḍaṇḍakukkurādīnaṃ parihaṇḍatthaṃ daṇḍaṃ hatthena gahetvā vicaraṇako
ahosi. So dāni migaluddakoti so idāni migaluddehi saddhiṃ sambhogasaṃvāsehi
migaluddo māgaviko jāto. Āsāyāti taṇhāya. “Āsāyā”tipi pāṭho, ajjhāsayaheṭṭi attho.
Palipāti kāmapaṇkato diṭṭhipaṇkato ca. Ghorāti aviditavipulānatthāvaḥattā dāruṇato
ghorā. Nāsakkhi pārametaveti tasseva palipassa pārabhūtaṃ nibbānaṃ etuṃ gantuṃ
na asakkhi, na abhisambhunīti attānameva sandhāya upako vadati.

Sumattaṃ maṃ maññaṃ mānāti attani suṭṭhu mattaṃ madappattaṃ
kāmaḍḍhavasena laggaṃ pamattaṃ vā katvā maṃ sallakkhantī. Cāpā
puttamatosayīti migaluddassa dhītā cāpā “ājīvakaṃ puttā”tiādinā maṃ ghaṭṭentī
puttaṃ tosesi keḷāyasi. “Supati maṃ maññaṃ mānāti”ti ca paṭhanti, supatīti maṃ
maññaṃ mānāti attho. Cāpāya bandhanaṃ chetvāti cāpāya tayaṃ uppannaṃ
kilesabandhanaṃ chinditvā. Pabbajissaṃ punopahanti puna dutiyavārampi ahaṃ
pabbajissāmi.

Idāni tassā “mayhaṃ attho natthī”ti vadati, taṃ sutvā cāpā khamāpentī “mā me kujjhī”ti gāthamāha. Tattha mā me kujjhīti keḷikaraṇamattena mā mayhaṃ kujjhi. Mahāvīra, mahāmuniṭi upakaṃ ālapati. Tañhi sā pubbepi pabbajito, idānipi pabbajitukāmoti katvā khantiṇca paccāsīsanti “mahāmuni”ti āha. Tenevāha - “na hi kodhaparetassa, suddhi atthi kuto tapo”ti, tvaṃ ettakampi asahanto kathaṃ cittaṃ damessasi, kathaṃ vā tapaṃ carissasīti adhippāyo.

Atha nālaṃ gantvā jīvitukāmosīti cāpāya vutto āha - “pakkamissaṇca nālāto, kodha nālāya vacchatī”ti ko idha nālāya vasissati, nālātova ahaṃ pakkamissāmeva. So hi tassa jātagāmo, tato nikkhamitvā pabbajī. So ca magadharaṭṭhe bodhimaṇḍassa āsannapadese, taṃ sandhāya vuttaṃ. Bandhantī itthirūpena, samaṇe dhammajīvinoti cāpe tvaṃ dhammena jīvante dhammike pabbajite attano itthirūpena itthikuttākappehi bandhantī tiṭṭhasi. Yenāhaṃ idāni ediso jāto, tasmā taṃ pariccajāmīti adhippāyo.

Evaṃ vutte cāpā taṃ nivattetukāmā “ehi, kālā”ti gāthamāha. Tassattho - kālavaṇṇatāya, kāla, upaka, ehi nivattassu mā pakkami, pubbe viya kāme paribhuñja, ahaṇca ye ca me santi ñātakā, te sabbeva tuyhaṃ mā pakkamitukāmatāya vasīkatā vasavattino katāti.

Taṃ sutvā upako “etto cāpe”ti gāthamāha. Tattha cāpeti cāpe. Cāpasadisaaṅgalaṭṭhitāya hi sā, cāpāti nāmaṃ labhi, tasmā, cāpāti vuccati. Tvaṃ cāpe, yathā bhāsasi, idāni yādisaṃ kathesi, ito catubbhāgameva piyasamudācāraṃ kareyyāsi. Tayi rattassa rāgābhībhūtassa purisassa ulāraṃ vata taṃ siyā, ahaṃ panetarahi tayi kāmesu ca viratto, tasmā cāpāya vacane na tiṭṭhāmīti adhippāyo.

Puna, cāpā, attani tassa āsattiṃ uppādetukāmā “kālaṅgini”nti āha. Tattha, kālāti tassālapanaṃ. Aṅgininti aṅgalaṭṭhisampannaṃ. Ivāti upamāya nipāto. Takkāriṃ pupphitaṃ girimuddhanīti pabbatamuddhani ṭhitaṃ supupphitadālimalaṭṭhiṃ viya. “Ukkāgāri”nti ca keci paṭhanti, aṅgatthilaṭṭhiṃ viyāti attho. Girimuddhanīti ca idaṃ kenaci anupahatasobhatādassanattaṃ vuttaṃ. Keci “kāliṅgini”nti pāṭhaṃ vatvā tassa kumbhaṇḍalatāsadisanti atthaṃ vadanti. Phullaṃ dālimalaṭṭhiṃvāti pupphitaṃ bījapūralataṃ viya. Antodīpeva pāṭalinti dīpakabbhantare pupphitapāṭalirukkhaṃ viya, dīpaggaḥaṇaṇcetta sobhāpāṭihāriyadassanattameva.

Haricandalittāṅginti lohitaandanena anulittasabbaṅgiṃ. Kāsikuttamadhārininti uttamakāsikavatthadharaṃ. Taṃ manti tādisaṃ maṃ. Rūpavatiṃ santinti rūpasampannaṃ samānaṃ. Kassa ohāya gacchasīti kassa nāma sattassa, kassa vā hetuno, kena kāraṇena, ohāya pahāya pariccajivā gacchasi.

Ito parampi tesāṃ vacanapaṭivacanagāthāva ṭhapetvā pariyosāne tisso gāthā. Tattha sākuntikovāti sakuṇaluddo viya. Āharimena rūpenāti kesamaṇḍanādinā sarīrajaggaṇena ceva vatthābharaṇādinā ca abhisāṅkhārikena rūpena vaṇṇena kittimena cāturiyenāti attho. Na maṃ tvaṃ bādhayissasīti pubbe viya idāni maṃ tvaṃ na bādhituṃ sakkhissasi.

Puttaphalanti puttasaṅkhātāṃ phalaṃ puttapasavo.

Sappaññāti paññavanto, saṃsāre ādīnavavibhāvinīyā paññāya samannāgatāti adhippāyo. Te hi appaṃ vā mahantaṃ vā ñātiparivaṭṭaṃ bhogakkhandhaṃ vā pahāya pabbajanti. Tenāha - “pabbajanti mahāvīrā, nāgo chetvāva bandhana”nti,

ayabandhanaṃ viya hatthināgo ghibandhanaṃ chinditvā mahāvīriyāva pabbajanti,
na nihīnavīriyāti attho.

Daṇḍenāti yena kenaci daṇḍena. Churikāyāti khurena. Bhūmiyaṃ vā nisumbhissanti
pathaviyaṃ pātetvā pothavijjhanādinā vibādhissāmi. Puttasokā na gacchasīti
puttasokanimittaṃ na gacchissasi.

Padāhisīti dassasi. Puttakatteti puttakāraṇā. Jammīti tassā ālapanāṃ, lāmaketi attho.

Idāni tassa gamanaṃ anujānitvā gamanaṭṭhānaṃ jānitum “handa kho”ti gāthamāha.

Itaro pubbe ahaṃ aniyyānikaṃ sāsanaṃ paggayha aṭṭhāsim, idāni pana niyyānike
anantajinassa sāsane ṭhātukāmo, tasmā tassa santikaṃ gamissāmīti dassento
“ahumhā”tiādimāha. Tattha gaṇinoti gaṇadharā. Assamaṇāti na samitapāpā.
Samaṇamāninoti samitapāpāti evaṃ saññino. Vicarimhāti pūraṇādīsu attānaṃ
pakkhipitvā vadati.

Nerañjaraṃ patīti nerañjarāya nadiyā samīpe tassā tīre. Buddhoti abhisambodhiṃ
patto, abhisambodhiṃ patvā dhammaṃ desento sabbakālaṃ bhagavā tattheva vasīti
adhippāyena vadati.

Vandanaṃ dāni me vajjāsīti mama vandanaṃ vadeyyāsi, mama vacanena
lokanāthaṃ anuttaraṃ vadeyyāsīti attho. Padakkhiṇaṇca katvāna, ādiseyyāsi
dakkhiṇanti buddhaṃ bhagavantaṃ tikkhattum padakkhiṇaṃ katvāpi catūsu ṭhānesu
vanditvā, tato puññato mayhaṃ pattidānaṃ dento padakkhiṇaṃ ādiseyyāsi
buddhaguṇānaṃ sutapubbattā hetusampannatāya ca evaṃ vadati.

Etaṃ kho labbhamamhehīti etaṃ padakkhiṇakaraṇaṃ puññaṃ amhehi tava dātum
sakkā, na nivattanaṃ, pubbe viya kāmūpabhogo ca na sakkāti adhippāyo. Te vajjanti
tava vandanaṃ vajjaṃ vakkhāmi.

Soti kāḷo, addasāsīti addakkhi.

Satthudesanāyaṃ saccakathāya padhānattā tabbinimuttāya abhāvato
“dukkha”ntiādi vuttaṃ, sesaṃ vuttanayameva.

Cāpātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sundarītherīgāthāvaṇṇanā

313-338. Petāni bhoti puttānītiādikā sundariyā theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ
upacinantī ito ekatiṃsakappe vessabhussa bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā
viññutaṃ patvā ekadivasaṃ satthāraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pasannamānasā
bhikkhaṃ datvā pañcapatiṭṭhitena vandi. Satthā tassā cittappasādaṃ ṇatvā
anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sā tena puññakammena tāvatīṃsesu nibbattitvā tattha
yāvatāyukaṃ ṭhatvā dibbasampattiṃ anubhavitvā tato cutā aparāparaṃ
sugatisuyeva saṃsaraṇtī paripakkaññāṇā hutvā imasmiṃ buddhuppāde bārāṇasiyaṃ
sujātassa nāma brāhmaṇassa dhītā hutvā nibbatti. Tassā rūpasampattiyā sundarīti
nāmaṃ ahosi. Vayappattakāle cassā kaniṭṭhabhātā kālamakāsi. Athassā pitā
puttasokena abhibhūto tattha tattha vicaranto vāsīṭṭhittheriyā samāgantvā taṃ
sokavinodanakāraṇaṃ pucchanto “petāni bhoti puttānī”tiādikā dve gāthā abhāsi.

Therī taṃ sokābhibhūtaṃ ñatvā sokaṃ vinodetukāmā “bahūni puttasaṭṭhāni”tiādikā dve gāthā vatvā attano asokabhāvaṃ kathesi. Taṃ sutvā brāhmaṇo “kathaṃ tvaṃ, ayye, evaṃ asokā jātā”ti āha. Tassa therī ratanattayaguṇaṃ kathesi.

Atha brāhmaṇo “kuhiṃ satthā”ti pucchitvā “idāni mithilāyaṃ viharatī”ti taṃ sutvā tāvadeva rathaṃ yojetvā rathena mithilaṃ gantvā satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā sammodanīyaṃ kathaṃ katvā ekamantaṃ nisīdi. Tassa satthā dhammaṃ desesi. So dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā ghaṭento vāyamanto tatiye divase arahattaṃ pāpuṇi. Atha sārathi rathaṃ ādāya bārāṇasiṃ gantvā brāhmaṇiṃ taṃ pavattiṃ ārocesi. Sundarī attano pitu pabbajitabhāvaṃ sutvā, “amma, ahampi pabbajissāmī”ti mātaraṃ āpucchi. Mātā “yaṃ imasmiṃ gehe bhogajātaṃ, sabbāṃ taṃ tuyhaṃ santakaṃ, tvaṃ imassa kulassa dāyādikā paṭipajja, imaṃ sabbabhogaṃ paribhuñja, mā pabbajī”ti āha. Sā “na mayhaṃ bhogehi attho, pabbajissāmevāhaṃ, amma”ti mātaraṃ anujānāpetvā mahatiṃ sampattiṃ kheḷapiṇḍaṃ viya chaḍḍetvā pabbaji. Pabbajitvā ca sikkhamānāyeva hutvā vipassanaṃ vadḍhetvā ghaṭentī vāyamantī hetusampannatāya ñāṇassa paripākaṃ gatattā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Piṇḍapātaṃ carantassa, vessabhussa mahesino;
Kaṭacchubhikkhamuggayha, buddhaseṭṭhassadāsahaṃ.

“Paṭiggahetvā sambuddho, vessabhū lokanāyako;
Vīthiyā saṇṭhito satthā, akā me anumodanaṃ.

“Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, tāvatimsaṃ gamissasi;
Chattimsadevarājūnaṃ, mahesittaṃ karissasi.

“Paññāsaṃ cakkavattīnaṃ, mahesittaṃ karissasi;
Manasā patthitaṃ sabbāṃ, paṭilacchasi sabbadā.

“Sampattiṃ anubhotvāna, pabbajissasi kiñcanā;
Sabbāsave pariññāya, nibbāyissasināsavā.

“Idaṃ vatvāna sambuddho, vessabhū lokanāyako;
Nabhaṃ abbhuggamī vīro, haṃsarājāva ambare.

“Sudinnaṃ me dānavaraṃ, suyitṭhā yāgasampadā;
Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, pattāhaṃ acalaṃ padaṃ.

“Ekatiṃse ito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā;
Duggatiṃ nābhijānāmi, bhikkhādānassidaṃ phalaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā phalasukhena nibbānasukhena ca viharantī aparabhāge “satthu purato sīhanādaṃ nadissāmī”ti upajjhāyaṃ āpucchitvā bārāṇasito nikkhamitvā sambahulāhi bhikkhunīhi saddhiṃ anukkamena sāvattiṃ gantvā satthu santikaṃ upasaṅkamitvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitā satthārā

katapaṭiṣanthārā satthu orasadhītubhāvādivibhāvanena aññaṃ byākāsi. Athassā mātaṃ ādiṃ katvā sabbo ñātigaṇo parijano ca pabbaji. Sā aparabhāge attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pitarā vuttagāthaṃ ādiṃ katvā udānavasena -

313. “Petāni bhoti puttāni, khādamānā tuvaṃ pure;
Tuvaṃ divā ca ratto ca, atīva paritappasi.
314. “Sājja sabbāni khāditvā, sataputtāni brāhmaṇi;
Vāsetṭhi kena vaṇṇena, na bālhaṃ paritappasi.
315. “Bahūni puttasaṭāni, ñātisaṅghasaṭāni ca;
Khāditāni atītaṃse, mama tuñhaṇca brāhmaṇa.
316. “Sāhaṃ nissaraṇaṃ ñatvā, jātiyā maraṇassa ca;
Na socāmi na rodāmi, na cāpi paritappayim.
317. “Abbhutaṃ vata vāsetṭhi, vācaṃ bhāsasi edisiṃ;
Kassa tvaṃ dhammamaññāya, giraṃ bhāsasi edisiṃ.
318. “Esa brāhmaṇa sambuddho, nagaraṃ mithilaṃ pati;
Sabbadukkhappahānāya, dhammaṃ desesi pāṇinaṃ.
319. “Tassa brahme arahato, dhammaṃ sutvā nirūpadhiṃ;
Tattha viññātasaddhammā, puttasaṅgaṃ byapānudiṃ.
320. “So ahampi gamissāmi, nagaraṃ mithilaṃ pati;
Appeva maṃ so bhagavā, sabbadukkhā pamocaye.
321. “Addasa brāhmaṇo buddhaṃ, vippamuttaṃ nirūpadhiṃ;
Svassa dhammamaññesi, muni dukkhassa pāragū.
322. “Dukkhāṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ;
Ariyaṃ caṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāminaṃ.
323. “Tattha viññātasaddhammo, pabbajjaṃ samarocayi;
Sujāto tīhi rattīhi, tisso vijjā aphassayi.
324. “Ehi sārathi gacchāhi, rathaṃ niyyādayāhimaṃ;
Ārogyaṃ brāhmaṇiṃ vajja, pabbaji dāni brāhmaṇo;
Sujāto tīhi rattīhi, tisso vijjā aphassayi.
325. “Tato ca rathamādāya, sahassañcāpi sārathi;
Ārogyaṃ brāhmaṇiṃ voca, ‘pabbaji dāni brāhmaṇo;
Sujāto tīhi rattīhi, tisso vijjā aphassayi.
326. “Etañcāhaṃ assarathaṃ, sahassañcāpi sārathi;
Tevijjaṃ brāhmaṇaṃ sutvā, puṇṇapattaṃ dadāmi te.
327. “Tuyheva hotvassaratho, sahassañcāpi brāhmaṇi;
Ahampi pabbajissāmi, varapaññaṃ santike.

328. “Hatthī gavassaṃ maṇikuṇḍalañca, phītañcimaṃ gahavibhavaṃ pahāya;
Pitā pabbajito tuyhaṃ, bhuñja bhogaṇi sundarī;
Tuvaṃ dāyādikā kule.
329. “Hatthī gavassaṃ maṇikuṇḍalañca, rammaṃ cimaṃ gahavibhavaṃ pahāya;
Pitā pabbajito mayhaṃ, puttāsokena aṭṭito;
Ahampi pabbajissāmi, bhātusokena aṭṭitā.
330. “So te ijjhatu saṅkappo, yaṃ tvaṃ patthesi sundarī;
Uttiṭṭhapiṇḍo uñcho ca, paṃsukūlañca cīvaram;
Etāni abhisambhontī, paraloke anāsavā.
331. “Sikkhamānāya me ayye, dibbacakkhu visodhitam;
Pubbenivāsaṃ jānāmi, yattha me vusitam pure.
332. “Tuvaṃ nissāya kalyāṇi, theri saṅghassa sobhane;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.
333. “Anujānāhi me ayye, icche sāvatti gantave;
Sīhanādaṃ nadissāmi, buddhaseṭṭhassa santike.
334. “Passa sundari satthāraṃ, hemavaṇṇaṃ harittacaṃ;
Adantānaṃ dametāraṃ, sambuddhamakutobhayaṃ.
335. “Passa sundarimāyantiṃ, vip̐pamuttaṃ nirūpadhiṃ;
Vītarāgaṃ viṣaṃyuttaṃ, katakiccamaṇāsavaṃ.
336. “Bārāṇasito nikkhamma, tava santikamāgatā;
Sāvika te mahāvīra, pāde vandati sundarī.
337. “Tuvaṃ buddho tuvaṃ satthā, tuyhaṃ dhītāmhi brāhmaṇa;
Orasā mukhato jātā, katakiccā anāsavā.
338. “Tassā te svāgataṃ bhadde, tato te adurāgataṃ;
Evañhi dantā āyanti, satthu pādāni vandikā;
Vītarāga viṣaṃyuttā, katakiccā anāsavā’ti. -

Imā gāthā paccudāhāsi.

Tattha petānīti matāni. Bhotīti taṃ ālapati. Puttānīti liṅgavipallāsena vuttaṃ, pete putteti attho. Eko eva ca tassā putto mato, brāhmaṇo pana “cirakālaṃ ayaṃ sokena aṭṭa hutvā vicari, bahū maññe imissā puttā matā’ti evaṃsaññī hutvā bahuvacanenāha. Tathā ca “sājja sabbāni khāditvā sataputtānī’ti. Khādamānāti lokavohāravasena khuṃsanavacanametam. Loke hi yassā itthiyā jātajātā puttā maranti, taṃ garahantā “puttakhādinī’tiādiṃ vadanti. Atīvāti ativiya bhusaṃ. Paritappasīti santappasi, pureti yojanā. Ayañhettha saṅkhepattho - bhoti vāseṭṭhi, pubbe tvaṃ mataputtā hutvā socantī paridevantī ativiya sokāya samappitā gāmanigamarājadhāniyo āhiṇḍasi.

Sājjaṭi sā ajja, sā tvaṃ etarahīti attho. “Sajjā’ti vā pāṭho. Kena vaṇṇenāti kena kāraṇena.

Khāditānīti therīpi brāhmaṇena vuttapariyāyeneva vadati. Khāditāni vā byagghadīpibīlārādijātiyo sandhāyevamāha. Atītaṃseti atītaakoṭṭhāse, atikkantabhavesūti attho. Mama tuyhañcāti mayā ca tayā ca.

Nissaraṇaṃ ṇatvā jātiyā maraṇassa cāti jātijarāmarāṇānaṃ nissaraṇabhūtaṃ nibbānaṃ maggañāṇena paṭivijjhivā. Na cāpi paritappayinti na cāpi upāyāsāsiṃ, ahaṃ upāyāsaṃ na āpajjinti attho.

Abbhutaṃ vatāti acchariyaṃ vata. Tañhi abbhutaṃ pubbe abbhūtaṃ abbhutanti vuccati. Edisinti evarūpiṃ, “na socāmi na rodāmi, na cāpi paritappayi”nti evaṃ socanādīnaṃ abhavadīpaniṃ vācaṃ. Kassa tvaṃ dhammamaññāyāti kevalaṃ yathā ediso dhammo laddhuṃ na sakkā, tasmā kassa nāma satthuno dhammamaññāya giraṃ bhāsasi edisanti satthāraṃ sāsanañca pucchatī.

Nirūpadhanti niddukkhaṃ. Viññātasaddhammāti paṭividdhaariyasaccadhammā. Byapānudenti nīhariṃ pajahiṃ.

Vippamuttanti sabbaso vimuttaṃ, sabbakilesehi sabbabhavahi ca visaṃyuttaṃ. Svassāti so sammāsambuddho assa brāhmaṇassa.

Tatthāti tassaṃ catusaccadhammadesanāyaṃ.

Rathaṃ niyyādayāhimanti imaṃ rathaṃ brāhmaṇiyā niyyādehi.

Sahassañcāpīti maggaparibbayatthaṃ nītaṃ kahāpaṇasahassañcāpi ādāya niyyādehīti yojanā.

Assarathanti assayuttarathaṃ. Puṇṇapattanti tuṭṭhidānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇiyā tuṭṭhidāne diyyamāne taṃ asampaṭicchanto sārathi “tuyheva hotū”ti gāthaṃ vatvā satthu santikameva gantvā pabbajī. Pabbajite pana sārathimhi brāhmaṇī attano dhītaraṃ sundariṃ āmantetvā gharāvāse niyojenti “hatthī gavassa”nti gāthamāha. Tattha hatthīti hatthino. Gavassanti gāvo ca assā ca. Maṇikuṇḍalañcāti maṇi ca kuṇḍalāni ca. Phītañcimamaṃ gahavibhavaṃ pahāyāti imaṃ hatthiādippabhedam yathāvuttaṃ avuttañca khattavattuhiraññasuvaṇṇādibhedam phītaṃ pahūtañca gahavibhavaṃ gehūpakaraṇaṃ aññañca dāsīdāsādikaṃ sabbaṃ pahāya tava pitā pabbajito. Bhuñja bhogāni sundarīti sundari, tvaṃ ime bhoge bhuñjassu. Tvaṃ dāyādikā kuleti tuvañhi imasmim kule dāyajjārahāti.

Taṃ sutvā sundarī attano nekkhammajjhāsayaṃ pakāsentī “hatthīgavassa”ntiādimāha.

Atha naṃ mātā nekkhammeyeva niyojenti “so te ijjhatū”tiādinā diyaḍḍhagāthamāha. Tattha yaṃ tvaṃ patthesi sundarīti sundari tvaṃ idāni yaṃ patthesi ākaṅkhasi. So tava pabbajjāya saṅkappo pabbajjāya chando ijjhatu anantarāyena sijjhatu. Uttiṭṭhapiṇḍoti ghare ghare patiṭṭhitvā laddhabbabhikkhāpiṇḍo. Uñchoti tadatthaṃ gharapaṭipāṭiyā āhiṇḍanaṃ uddissa ṭhānañca. Etānīti uttiṭṭhapiṇḍādīni. Abhisambhontīti anibbinnarūpā jaṅghabalaṃ nissāya abhisambhavantī, sādhentīti attho.

Atha sundarī “sādhu, amma”ti mātuyā paṭissuṇitvā nikkhamitvā bhikkhunupassayaṃ gantvā sikkhamānāyeva samānā tisso vijjā sacchikatvā “satthu santikaṃ gamissāmī”ti upajjhāyaṃ ārocetvā bhikkhunīhi saddhiṃ sāvattiṃ agamāsi. Tena

vuttaṃ “sikkhamānāya me, ayye”tiādi. Tattha sikkhamānāya meti sikkhamānāya samānāya mayā. Ayyeti attano upajjhāyaṃ ālapati.

Tuvaṃ nissāya kalyāṇi, therī saṅghassa sobhaneti bhikkhunisaṅghe
vuddhatarabhāvena thiraguṇayogena ca saṅghattherī sobhanehi sīlādīhi
samannāgatattā sobhane kalyāṇi kalyāṇamitte, ayye, taṃ nissāya mayā tisso vijjā
anuppattā kataṃ buddhassa sāsananti yojanā.

iccheti icchāmi. Sāvatti gantaveti sāvattiṃ gantuṃ. Sihanādaṃ nadissāmīti
aññābyākaraṇameva sandhāyāha.

Atha sundarī anukkamena sāvattiṃ gantvā vihāraṃ pavisitvā satthāraṃ
dhammāsane nisinnaṃ disvā ulāraṃ pītisomanassaṃ paṭisaṃvedayamānā
attānameva ālapantī āha “passa sundarī”ti. Hemavaṇṇanti suvaṇṇavaṇṇaṃ.
Harittacanti kañcanasannibhattaṃ. Ettha ca bhagavā pītavaṇṇena
“suvaṇṇavaṇṇo”ti vuccati. Atha kho sammadeva ghaṃsitvā jātihinṅgulakena
anulimpitvā suparimajjitakañcanādāsasannibhoti dassetuṃ “hemavaṇṇa”nti vatvā
“harittaca”nti vuttaṃ.

Passa sundarimāyantinti taṃ sundarināmikaṃ maṃ bhagavā āgacchanti passa.
“Vippamutta”ntiādinā aññaṃ byākarontī pītipphārasena vadati.

Kuto pana āgatā, kattha ca āgatā, kīdisā cāyaṃ sundarīti āsaṅkantānaṃ āsaṅkaṃ
nivattetuṃ “bārāṇasito”ti gāthaṃ vatvā tattha “sāvikā cā”ti vuttamatthaṃ
pākaṭataraṃ kātuṃ “tuvaṃ buddho”ti gāthamāha. Tassattho - imasmiṃ sadevake
loke tuvameveko sabbaññubuddho, diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi
yathārahaṃ anusāsanato tuvaṃ me satthā, ahañca khīṇāsavabrāhmaṇī bhagavā
tuyhaṃ ure vāyāma janitābhijātītāya orasā, mukhato pavattadhammaghosena
sāsanassa ca mukhabhūtena ariyamaggena jātattā mukhato jātā,
niṭṭhitapariññātādikaraṇīyatāya katakiccā, sabbaso āsavānaṃ khepittattā anāsavāti.

Athassā satthā āgamaṃ abhinandanto “tassā te svāgata”nti gāthamāha.
Tassattho - yā tvaṃ mayā adhigataṃ dhammaṃ yāthāvato adhigacchi. Tassā te,
bhadde sundari, idha mama santike āgataṃ āgamaṃ suāgataṃ. Tato eva taṃ
adurāgataṃ na durāgataṃ hoti. Kasmā? Yasmā evañhi dantā āyantīti, yathā tvaṃ
sundari, evañhi uttamaṃ ariyamaggadamathena dantā tato eva sabbadhi vītarāgā,
sabbesaṃ saṃyojanānaṃ samucchinnattā viṣaṃyuttā katakiccā anāsavā satthu
pādānaṃ vandikā āgacchanti, tasmā tassā te svāgataṃ adurāgatanti yojanā.

Sundarītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Subhākammāradhītuttherīgāthāvaṇṇanā

339-367. Daharāhantiādikā subhāya kammāradhītāya theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ
upacinantī anukkamena sambhāvitakusalamūlā upacitavimokkhasambhārā
sugatisuyeva saṃsarantī paripakkaññā hutvā imasmiṃ buddhuppāde rājagahe
aññatarassa suvaṇṇakārassa dhītā hutvā nibbatti, rūpasampattisobhāya subhāti
tassā nāmaṃ ahosi. Sā anukkamena viññutaṃ patvā, satthu rājagahappavesane
satthari sañjātappasādā ekadivasaṃ bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā
ekamantaṃ nisīdi. Satthā tassā indriyaparipākaṃ disvā ajjhāsayānurūpaṃ
catusaccagabbhadhammaṃ desesi. Sā tāvadeva sahasanayapaṭimaṇḍite

sotāpattiphale patitṭhāsi. Sā aparabhāge gharāvāse dosam disvā mahāpajāpatiyā gotamiyā santike pabbajitvā bhikkhunisiḷe patitṭhitā uparimaggatthāya bhāvanamanuyuñji. Taṃ ñātakā kālena kālam upasaṅkamitvā kāmehi nimantentā pahūtaḍḍhanam vibhavajātañca dassetvā palobhenti. Sā ekadivasam attano santikam upagatānam gharāvāsesu kāmesu ca ādīnavam pakāsentī “daharāha”ntiādīhi catuvīsatiyā gāthāhi dhammam kathetvā te nirāse katvā vissajjetvā vipassanāya kammam karontī indriyāni pariyodapentī bhāvanam ussukkāpetvā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattam pāpuṇi. Arahattam pana patvā -

339. “Daharāham suddhavasana, yam pure dhammamassuṇim;
Tassā me appamattāya, saccābhisamayo ahu.

340. “Tatoham sabbakāmesu, bhusam aratimajjhagam;
Sakkāyasmiṃ bhayam disvā, nekkhammameva pīhaye.

341. “Hitvānaḥam ñātigaṇam, dāsakammakarāni ca;
Gāmakhattāni phītāni, ramaṇīye pamodite.

342. “Pahāyahaṃ pabbajitā, sāpateyyamanappakam;
Evaṃ saddhāya nikkhamma, saddhamme suppavedite.

343. “Netam assa patirūpaṃ, ākiñcaññañhi patthaye;
Yo jātārūpaṃ rajataṃ, chaḍḍetvā punarāgame.

344. “Rajataṃ jātārūpaṃ vā, na bodhāya na santiyā;
Netam samaṇasārappaṃ, na etaṃ ariyaddhanaṃ.

345. “Lobhanaṃ madanañcetam, mohanaṃ rajavaḍḍhanaṃ;
Sāsaṅkam bahuāyāsam, natthi cettha dhuvam ṭhiti.

346. “Ettha rattā pamattā ca, saṃkiliṭṭhamanā narā;
Aññaṃaññaṃena byāruddhā, puthū kubbanti medhagam.

347. “Vadho bandho parikleso, jāni sokapariddavo;
Kāmesu adhipannānam, dissate byasanaṃ bahuṃ.

348. “Tam maṃ ñātī amittāva, kiṃ vo kāmesu yuñjatha;
Jānātha maṃ pabbajitam, kāmesu bhayadassiniṃ.

349. “Na hiraññasuvaṇṇena, parikkhīyanti āsavā;
Amittā vadhakā kāmā, sapattā sallabandhanā.

350. “Tam maṃ ñātī amittāva, kiṃ vo kāmesu yuñjatha;
Jānātha maṃ pabbajitam, muḍḍam saṅghāṭipārutam.

351. “Uttiṭṭhapiṇḍo uñcho ca, paṃsukūlañca cīvaram;
Etaṃ kho mama sārappaṃ, anagārūpanissayo.

352. “Vantā mahesīhi kāmā, ye dibbā ye ca mānusa;
Khematṭhāne vimuttā te, pattā te acalam sukham.

353. “Māhaṃ kāmehi saṃgacchiṃ, yesu tāṇaṃ na vijjati;
Amittā vadhakā kāmā, aggikkhandhūpamā dukkhā.
354. “Paripantho esa bhayo, savighāto sakaṇṭako;
Gedho suvisamo ceso, mahanto mohanāmukho.
355. “Upasaggo bhīmarūpo, kāmā sappasirūpamā;
Ye bālā abhinandanti, andhabhūtā puthujjanā.
356. “Kāmapaṇkena sattā hi, bahū loke aviddasū;
Pariyantaṃ na jānanti, jātiyā maraṇassa ca.
357. “Duggatigamaṇaṃ maggaṃ, manussā kāmahetukaṃ;
Bahū ve paṭipajjanti, attano rogamāvahaṃ.
358. “Evaṃ amittajanaṇā, tāpaṇā saṃkilesikā;
Lokāmisā bandhanīyā, kāmā maraṇabandhanā.
359. “Ummādanā ullapanā, kāmā cittappamāthino;
Sattānaṃ saṃkilesāya, khippaṃ mārena oḍḍitaṃ.
360. “Anantādīnavā kāmā, bahudukkhā mahāvisā;
Appassādā raṇakarā, sukkapakkhavisosaṇā.
361. “Sāhaṃ etādisaṃ katvā, byasaṇaṃ kāmahetukaṃ;
Na taṃ paccāgamiṣāmi, nibbānābhiraṭṭā sadā.
362. “Raṇaṃ taritvā kāmānaṃ, sītibhāvābhikaṇkhinī;
Appamattā vihaṣāmi, sabbasaṃyojanakkhaye.
363. “Asokaṃ virajaṃ khemaṃ, ariyaṭṭhaṅgikaṃ ujum;
Taṃ maggaṃ anugacchāmi, yena tiṇṇā mahesino.
364. “Imaṃ passatha dhammaṭṭhaṃ, subhaṃ kammāradhītaraṃ;
Anejaṃ upasampajja, rukkhamaṇamhi jhāyati.
365. “Ajjatṭhamī pabbajitā, saddhā saddhammasobhanā;
Vinītuppalavaṇṇāya, tevijjā maccuḥāyinī.
366. “Sāyaṃ bhujissā aṇaṇā, bhikkhunī bhāvitindriyā;
Sabbayogavisaṃyuttā, katakiccā anāsavā.
367. “Taṃ sakko devasaṅghena, upasaṅkamma iddhiyā;
Namassati bhūtapati, subhaṃ kammāradhītara’nti. - imā gāthā abhāsi;

Tattha daharāhaṃ suddhavasanaṃ, yaṃ pure dhammamassuṇinti yasmā ahaṃ pubbe daharā taruṇī eva suddhavasanaṃ suddhavatthanivattā alaṅkatappaṭiyattā satthu santike dhammaṃ assosiṃ. Tassā me appamattāya, saccābhisamayo ahūti yasmā ca tassā me mayhaṃ yathāsutaṃ dhammaṃ paccavekkhitvā appamattāya upaṭṭhitassatiyā sīlaṃ adhiṭṭhahitvā bhāvanaṃ anuyuñjantiyāva catunnaṃ ariyasaccānaṃ abhisamayo “idaṃ dukkha”ntiādinā paṭivedho ahosi.

Tatohaṃ sabbakāmesu, bhusaṃ aratimajjhaganti tato tena kāraṇena satthu santike dhammassa sutattā saccānañca abhisamitattā manusse su dibbesu cāti sabbesu pi kāmesu bhusaṃ ativiya aratiṃ ukkaṇṭhiṃ adhigacchiṃ. Sakkāyasmim upādānakkhandhapañcake, bhayaṃ sappatibhayabhāvaṃ ñānacakkhunā disvā, nekkhamameva pabbajjaṃ nibbānameva, pīhaye pihayāmi patthayāmi.

Dāsakammakarāni cāti dāse ca kammakāre ca, liṅgavipallāsena hetuṃ vuttaṃ. Gāmakhettānīti gāme ca pubbaṇṇāparaṇṇaviruhanakkhettāni ca, gāmapariyāpannāni vā khettāni. Phitānīti samiddhāni. Ramaṇīyeti manuññe. Pamoditeti pamudite, bhogakkhandhe hitvāti sambandho. Sāpateyyanti santakaṃ dhanaṃ, maṇikanakaratatādipariggahavatthum. Anappaṃ mahantaṃ, pahāyāti yojanā. Evaṃ saddhāya nikkhammāti “hitvānaṃ ñātigaṇa”ntiadinā vuttappaṃ mahantaṃ ñātiparivaṭṭaṃ mahantañca bhogakkhandhaṃ pahāya kammakammaphalāni ratanattayañcāti saddheyyavatthum saddhāya saddahitvā gharato nikkhamma, saddhamme suppavedite sammāsambuddhena suṭṭhu pavedite ariyavinaye ahaṃ pabbajitā.

Evaṃ pabbajitāya pana netuṃ assa patirūpaṃ, yadidaṃ chaḍḍitānaṃ kāmānaṃ paccāgamaṃ. Ākiñcaññañhi patthayeti ahaṃ akiñcanabhāvaṃ apariggahabhāvameva patthayāmi. Yo jātārūparajataṃ, chaḍḍetvā punarāgameti yo puggalo suvaṇṇaṃ rajataṃ aññaṃpi vā kiñci dhanajātaṃ chaḍḍetvā puna tu gaṇheyya, so paṇḍitānaṃ antare kathaṃ sīsaṃ ukkhipeyya?

Yasmā rajataṃ jātārūpaṃ vā, na bodhāya na santiyā na maggañāṇāya na nibbānāya hotīti attho. Netuṃ samaṇasārūppanti etuṃ jātārūparajatādipariggahavatthu, tassa vā pariggaṇhanaṃ samaṇānaṃ sārūppaṃ na hoti. Tathā hi vuttaṃ “na kappati samaṇānaṃ sakyaputtiyānaṃ jātārūparajata”ntiadi. Na etuṃ ariyaddhananti etuṃ yathāvuttapariggahavatthu saddhādidhanaṃ viya ariyadhammamayampi dhanaṃ na hoti, na ariyabhāvāvahato. Tenāha “lobhana”ntiadi.

Tattha lobhananti lobhuppādanaṃ. Madananti madāvahaṃ. Mohananti sammohajananaṃ. Rajavaḍḍhananti rāgarajādisaṃvaḍḍhanaṃ. Yena pariggahitaṃ, tassa āsaṅkāvahattā saha āsaṅkāya vattatīti sāsakaṃ, yena pariggahitaṃ, tassa yato kuto āsaṅkāvahanti attho. Bahuāyāsanti sajjanarakkhaṇādivasena bahuparissamaṃ. Natthi cettha dhuvāṃ tīti etasmim dhane dhuvabhāvo ca tītibhāvo ca natthi, cañcalamanavaṭṭhitamevāti attho.

Ettha rattā pamattā cāti etasmim dhane rattā sañjātārāgā dasakusaladhammesu satiā vipavāsena pamattā. Saṃkiliṭṭhamanā lobhādisaṃkilesena saṃkiliṭṭhacittāva nāma honti. Tato ca aññaṃaññaṃhi byāruddhā, puthū kubbanti medhagaṃ antamaso mātāpi puttena, puttapi mātārāti evaṃ aññaṃaññaṃ paṭiruddhā hutvā puthū sattā medhagaṃ kalahaṃ karonti. Tenāha bhagavā - “puna caparaṃ, bhikkhave, kāmahetu kāmānidānaṃ kāmādhikaraṇaṃ...pe... mātāpi puttena vivadati puttapi mātārā vivadatī”ntiadi.

Vadhoti maraṇaṃ. Bandhoti addubandhanādibandhanaṃ. Pariklesoti hatthacchedādiparikilesāpatti. Jānīti dhanajāni ceva parivārajāni ca. Sokapariddavoti soko ca paridevo ca. Adhipannānanti ajjhositānaṃ. Dissate byasanaṃ bahunti yathāvuttavadhabandhanādibhedhaṃ avuttañca domanassupāyāsādiṃ diṭṭhadhammikaṃ samparāyikañca bahuṃ bahuvidhaṃ byasanaṃ anattho kāmesu dissateva.

Taṃ maṃ ñāti amittāva, kiṃ vo kāmesu yuñjathāti tādisaṃ maṃ yathā kāmesu virattaṃ tumhe ñāti ñātakā samānā anattakāmā amittā viya kiṃ kena kāraṇena kāmesu yuñjatha niyojetha. Jānātha maṃ pabbajitaṃ, kāmesu bhayadassininti kāme bhayato passantiṃ pabbajitaṃ maṃ ājānātha, kiṃ ettaṃ tumhehi anaññātanti adhippāyo.

Na hiraññasuvaṇṇena, parikkhīyanti āsavāti kāmāsavādayo hiraññasuvaṇṇena na kadāci parikkhayaṃ gacchanti, atha kho tehi eva parivaḍḍhanteva. Tenāha - “amittā vadhakā kāmā, sapattā sallabandhanā”ti. Kāmā hi ahitāvahattā mettiyā abhāvena amittā, maraṇahetutāya ukkhittāsikavadhakasadisattā vadhakā, anubandhitvāpi anattāhavanatāya verānubandhasapattasadisattā sapattā, rāgādīnaṃ sallānaṃ bandhanato sallabandhanā.

Muḍanti muḍitakesaṃ. Tattha tattha nantakāni gahetvā saṅghāṭicīvarapārupanena saṅghāṭipāruṭaṃ.

Uttiṭṭhapiṇḍoti vivaṭadvāre ghare ghare patiṭṭhitvā labhanakapiṇḍo. Uñchoti tadatthaṃ uñchācariyā. Anagārūpanissayoti anagārānaṃ pabbajitānaṃ upagantvā nissitabbato upanissayabhūto jīvitaparikkhāro. Tañhi nissāya pabbajitā jīvanti.

Vantāti chaḍḍitā. Mahesīhīti buddhādīhi mahesīhi. Khemaṭṭhāneti kāmāyogādīhi anupaddavaṭṭhānabhūte nibbāne. Teti mahesayo. Acalaṃ sukhanti nibbānasukhaṃ pattā. Tasmā taṃ patthentena kāmā pariccajitabbāti adhippāyo.

Māhaṃ kāmehi saṃgacchinti ahaṃ kadācīpi kāmehi na samāgaccheyyaṃ. Kasmāti ce āha - “yesu tānaṃ na vijjatī”tiādi, yesu kāmesu upaparikkhiyamānesu ekasmimpi anattaparittānaṃ nāma natthi. Aggikkhandhūpamā mahābhittāpaṭṭhena. Dukkhā dukkhamatṭhena.

Paripantho esa bhayo yadidaṃ kāmā nāma aviditavipulānattāhavanattā. Savighāto cittavighātakarattā. Sakaṇṭako vinivijjanattā. Gedho suvisamo cesoti giddhihetutāya gedho. Suṭṭhu visamo mahāpalibodho so. Duratikkamanaṭṭhena mahanto. Mohanāmukho mucchāpattihetuto.

Upasaggo bhīmarūpoti atibhiṃsanakasabhāvo, mahanto devatūpasaggo viya anattakādidukkhāhavanato. Sappasirūpamā kāmā sappatibhayaṭṭhena.

Kāmapaṇkena sattāti kāmasaṅkhātena paṇkena sattā laggā.

Duggatigamaṇaṃ magganti nirayādiapāyagāmināṃ maggaṃ. Kāmahetukanti kāmopabhogaṇaṃ. Bahunti pāṇātipātādibhedena bahuviddhaṃ. Rogamāvahanti rujjanaṭṭhena rogasaṅkhātassa diṭṭhadhammikādibhedassa dukkhassa āhavanakaṃ.

Evanti “amittā vadhakā”tiādinā vuttappakārena. Amittajananāti amittabhāvassa nibbattanakā. Tāpanāti santāpanakā, tapanīyāti attho. Saṃkilesikāti saṃkilesāvahā. Lokāmisāti loka āmisabhūtā. Bandhaniyāti bandhabhūtehi saṃyojanehi vaḍḍhitabbā, saṃyojaniyāti attho. Maraṇabandhanāti bhavādīsu nibbattinimittatāya pavattakāraṇato ca maraṇavibandhanā.

Ummādanāti vipariṇāmadhammānaṃ viyogavasena sokummādarkarā, vaḍḍhiyā vā uparūparimadāvahā. Ullapanāti “aho sukhaṃ aho sukha”nti uddhaṃ uddhaṃ lapāpanakā. “Ullolanā”tipi pāṭho, bhattapiṇḍanimittaṃ naṅguṭṭhaṃ ullolento

sunakho viya āmisahetu satte uparūparilālanā, parābhavāvaññātapāpanakāti attho. Cittappamāthinoti pariḷāhuppādanādinā sampati āyatiñca cittassa pamathanasilā. “Cittappamaddino”ti vā pāṭho, so evattho. Ye pana “cittappamādinō”ti vadanti, tesam cittassa pamādāvahāti attho. Saṃkilesāyāti vibādhanāya upatāpanāya vā. Khippaṃ mārena oḍḍitanti kāmā nāmete mārena oḍḍitaṃ kuminanti daṭṭhabbā sattānaṃ anattāhavanato.

Anantādīnavāti “lobhanaṃ madanañceta”ntiādinā, “idha sītassa purakkhato uñhassa purakkhato”tiādinā ca dukkhakkhandhasuttādīsu vuttanayena aperiyaṇṭādīnavā bahudosā. Bahudukkhāti āpāyikādibahuvidhadukkhānubandhā. Mahāvisāti kaṭukāsayaphalatāya halāhalādimahāvisasadisā. Appassādāti satthadhārāgatamadhubindu viya parittassādā. Raṇakarāti sārāgādisaṃvaḍḍhakā. Sukkapakkhavisosanāti sattānaṃ anavajjakotṭhāsassa vināsakā.

Sāhanti sā ahaṃ, heṭṭhā vuttanayeneva satthu santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā kāme pahāya pabbajitvā ṭhitāti attho. Etādisanti evarūpaṃ vuttappakāraṃ. Katvāti iti katvā, yathāvuttakāraṇenāti attho. Na taṃ paccāgamissāmīti taṃ mayā pubbe vantakāme puna na paribhuñjissāmi. Nibbānābhiraṭā sadāti yasmā pabbajitakālato paṭṭhāya sabbakālaṃ nibbānābhiraṭā, tasmā na taṃ paccāgamissāmīti yojanā.

Raṇaṃ taritvā kāmānanti kāmānaṃ raṇaṃ taritvā, tañca mayā kātappaṃ ariyamaggasaṃpahāraṃ katvā. Sītibhāvābhikaṅkhinīti sabbakilesadarathapariḷāhavūpasamena sītibhāvasaṅkhātāṃ arahattaṃ abhikaṅkhantī. Sabbasaṃyojanakkhayeti sabbesaṃ saṃyojanānaṃ khayabhūte nibbāne abhiraṭā.

Yena tiṇṇā mahesinoti yena ariyamaggena buddhādayo mahesino saṃsāramahoghaṃ tiṇṇā, ahampi tehi gatamaggaṃ anugacchāmi, sīlādipaṭipattiyā anupāpuṇāmīti attho.

Dhammaṭṭhanti ariyaphaladhamme ṭhitaṃ. Anejanti paṭippassaddha ejatāya anejanti laddhanāmaṃ aggaphalaṃ. Upasampajjāti sampādetvā aggamaggādhigamena adhigantvā. Jhāyatīti tameva phalajjhānaṃ upanijjhāyati.

Ajjaṭṭhamī pabbajitāti pabbajitā hutvā pabbajitato paṭṭhāya ajja aṭṭhamadivaso, ito atīte aṭṭhamiyaṃ pabbajitāti attho. Saddhāti saddhāsampannā. Saddhammasobhanāti saddhammādhigamena sobhanā.

Bhujissāti dāsabhāvasadisānaṃ kilesānaṃ pahānena bhujissā. Kāmacchandādiināpagamena aṇaṇā.

Imā kira tisso gāthā pabbajitvā aṭṭhame divase arahattaṃ patvā aññatarasmiṃ rukkhamaṇe phalasamāpattiṃ samāpajjitvā nisinnaṃ theriṃ bhikkhūnaṃ dassetvā pasamsantena bhagavatā vuttā.

Atha sakko devānamindo taṃ pavattiṃ dibbena cakkhunā disvā “evaṃ satthārā pasamsīyamānā ayaṃ therī yasmā devehi ca payirupāsitaṭṭhā”ti tāvadeva tāvatimsehi devehi saddhiṃ upasaṅkamitvā abhivādetvā añjaliṃ paggayha aṭṭhāsi. Taṃ sandhāya saṅgītikārehi vuttaṃ -

“Taṃ sakko devasaṅghena, upasaṅkamma iddhiyā;
Namassati bhūtapati, subhaṃ kammāradhītara”nti.

Tattha tīsu kāmabhavesu bhūtānaṃ sattānaṃ pati issaroti katvā bhūtapatīti
laddhanāmo sakko devarājā devasaṅghena saddhiṃ taṃ subhaṃ kammāradhītaraṃ
attano deviddhiyā upasaṅkamma namassati, pañcapatitṭhiteṇa vandatīti attho.

Subhākammāradhītuttherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Vīsatinipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών. 13. Το βιβλίο των είκοσι έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org